

Kadın Konukevinde Anneleriyle Kalan Çocukların Biyopsikososyal Gelişimsel İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi¹

Assessment of Biopsychosocial Developmental Needs of Children Staying with Their Mothers in a Shelter

Derya BAYRI MENGİLLİ², Doğaç Niyazi ÖZÜÇELİK³

Başvuru Tarihi/Submitted: 23.10.2025 Kabul Tarihi/Accepted: 26.01.2026

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Aile içi şiddet bağlamında anneleriyle birlikte kadın konukevinde kalan çocukların ihtiyaçlarının neler olduğu hakkında alan yazını oldukça zayıftır. Bu araştırmanın amacı, konukevlerinde anneleriyle birlikte yaşayan çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarını; annenin ebeveynlik kapasitesi ile ailesel ve çevresel koşullar değişkenleri ile birlikte değerlendirmektir. Araştırma, karma yöntemin eş zamanlı paralel deseni kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini, Türkiye'de konukevlerinde annelerinin yanında kalan 0-12 yaş grubundaki çocuklar oluşturmuştur. Nicel desende amaçsal örnekleme yoluyla 206 çocuk hakkında veri toplanmıştır. Nitel desende ise aynı örnekleme tekniğiyle otuz anneyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nicel bulgular, çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları ve annelerin ebeveynlik kapasitesine ilişkin ortalama puanların tüm boyutlarda 1'in altında olduğu, çocukların tüm gelişim alanlarında belirgin ihtiyaçlar içinde bulunduğu ve yeterli ebeveynlik desteğinden yararlanamadıklarını göstermiştir. Ayrıca annelerin ebeveynlik kapasitesi ile çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanırken, ailesel ve çevresel koşulların her iki değişkeni de olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Nitel bulgular, çocukların sağlık alanında hastalık, yetersiz beslenme ve gelişimsel gecikmeler yaşadıklarını; eğitim alanında öğrenmeye yönelik isteksizlik, okul değişiklikleri, akran zorbalığı, öğretmenlerin olumsuz tutumları ve öğrenme güçlükleriyle karşılaştıklarını ortaya koymuştur. Duygusal-davranışsal gelişimde kendine zarar verme, korku, saldırganlık, öfke, ağlama krizleri ve içe kapanıklık; kimlik gelişimi ile aile ve sosyal ilişkiler alanlarında ise zayıf aile bağları, yetersiz akran ilişkileri ve düşük benlik algısı öne çıkan sorunlar olarak belirlenmiştir. Bu çalışmanın, kadın konukevleri başta olmak üzere çocuklara yönelik uygulamalarda ihtiyaç değerlendirmesinin temel bir yaklaşım olarak benimsenmesine katkı sunması ve gelecekte planlanacak hizmetlere ilişkin mevcut gereksinim alanlarının belirlenmesinde yol gösterici olması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk refahı, biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlar, ailesel-çevresel koşullar, ebeveynlik kapasitesi, kadın konukevi

Abstract

There is limited literature on the needs of children residing in women's shelters with their mothers in the context of domestic violence. This study aims to assess the biopsychosocial developmental needs of children living in shelters within an integrated framework that considers maternal parenting capacity as well as familial and environmental conditions. A concurrent parallel mixed-methods design was employed. The study population comprised children aged 0–12 residing with their mothers in women's shelters in Türkiye. Quantitative data were collected on 206 children through purposive sampling, while qualitative data were obtained through in-depth interviews with 30 mothers using the same sampling strategy. Quantitative findings showed that mean scores for children's biopsychosocial developmental needs and maternal parenting capacity were below 1 across all dimensions, indicating significant developmental needs and insufficient parenting support. Moreover, maternal parenting capacity was positively associated with children's biopsychosocial developmental needs, whereas familial and environmental conditions negatively affected both variables. Qualitative findings indicated that children experienced health problems, inadequate nutrition, and developmental delays, as well as educational challenges such as low learning motivation, school changes, peer bullying, negative teacher attitudes, and learning difficulties. Emotional and behavioral issues included self-harm, fear, aggression, anger, crying episodes, and social withdrawal, while weak family bonds, limited peer relationships, and low self-concept were prominent in identity, family, and social development. This study is expected to support the adoption of needs assessment as a core approach in child-focused practices, particularly in women's shelters, and to guide the identification of priority areas for future service planning.

Keywords: Child well-being, biopsychosocial developmental needs, family-environmental conditions, parenting capacity, women's shelters

¹Bu makale ikinci yazarın danışmanlığında birinci yazar tarafından yürütülen bir doktora tezinden türetilmiştir.

²İstanbul Medipol Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi, dmengilli@medipol.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4991-0510

³Haliç Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Bölümü, Prof. Dr., dogacniyazi@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7752-0667

Giriş

Aile içi şiddetin tanığı olan ya da ona doğrudan maruz bırakılan çocuklar büyüme ve gelişme konusunda büyük risk altındadır (Fredland, vd., 2014, s. 213). Annelerinin uğradığı şiddete tanık olan çocuklarla ilgili küresel araştırmalar, şiddetin çocuğun zihinsel ve fiziksel sağlığını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Bu durumu yaşayan çocuklar için etkili müdahalelerin geliştirilmesi doğru ve bütüncül bir ihtiyaç değerlendirmesine bağlıdır (Fredland, vd., 2014, s. 213). Ancak anneleriyle birlikte kadın konukevinde/sığınmaevinde kalan çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının neler olduğu konusunda yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır (González vd., 2018, s. 1). Mevcut bilgiler, anneleriyle birlikte konukevinde kalan çocukların ihtiyaçlarının, aileleriyle birlikte yaşayan çocuklardan niteliksel olarak farklılaştığı ve büyük ölçüde şiddet, zorunlu yer değiştirme ve geçici barınma koşulları tarafından şekillendiğini ortaya koymaktadır (Humphreys, 2006). Konukevinde kalan çocuklar, çoğu durumda aile içi şiddete doğrudan maruz bırakılmış ya da şiddete tanıklık etmiş oldukları için sağlık, eğitim, güvenlik, kimlik ile bilişsel, duygusal, sosyal gelişim gibi çeşitli alanlarda karmaşık ihtiyaçlara sahiptir (UNICEF, 2017; Kitzmann vd., 2003). Buna karşılık, aileleriyle birlikte yaşayan çocukların ihtiyaçları daha çok gelişimsel süreklilik, eğitim, sosyal becerilerin desteklenmesi ve akran ilişkilerinin güçlendirilmesi etrafında şekillenmektedir. Alan yazını, konukevinde kalan çocukların okul devamlılığında kesintiler, sosyal izolasyon, belirsizlik duygusu ve bağlanma sorunları yaşama riskinin daha yüksek olduğunu; bu nedenle standart çocuk hizmetlerinden farklı olarak bütüncül ve çocuğu merkeze alan sosyal hizmet müdahalelerine ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır (Humphreys, 2006). Bu yönüyle konukevindeki çocukların ihtiyaçları, yalnızca barınma ve korunma ile sınırlı olmayıp, çocuğun yüksek yararını esas alan çok boyutlu değerlendirme ve müdahaleleri zorunlu kılmaktadır.

Uygulama itibarıyla kadınların ihtiyaçlarına odaklanan konukevlerinin çocuklar için de bir sığınak olduğu gerçeğinden hareketle, çocuk odaklı müdahalelerin geliştirilmesi önemlidir. Bu araştırmanın teorik ve uygulama temelini sağlayan İhtiyaçlar Üçgeni Modeli (*Framework for the Assessment of Children in Need and their Families*) yaklaşımı, çocuğun biyopsikososyal ihtiyaçları ve gelişimsel risklerinin bütünlüklü değerlendirilmesine ilişkin bir çerçeve sunmaktadır. Ekolojik yaklaşımdan beslenen model, çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarının ailenin ihtiyaçları, ebeveynlik kapasitesi ve çevresel koşullardan bağımsız değerlendirilemeyeceği anlayışına dayanmaktadır. Araştırma, konukevinde annelerinin yanında kalan çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarını, ihtiyaçlar üçgeni modeli teorisi üzerinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarını; ebeveynlik kapasitesi ile aile ve çevresel koşullar bağlamında ele alarak bütüncül bir yaklaşımla anlamaya çalışmaktadır. Araştırmanın iki temel problemi bulunmaktadır. Birincisi, konukevinde annelerinin yanında kalan çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları nelerdir? Diğeri, çocuğun biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları ile ebeveynlik kapasitesi ve bunlara etki eden aile-çevresel faktörler arasındaki ilişki nasıldır?

Araştırmanın temel problemleri çerçevesinde nicel boyutta sunulan hipotezler şöyledir:

- H1: Meslek elemanlarına göre konukevinde annesinin yanında kalan çocukların karşılanmamış biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları vardır.
- H2: Meslek elemanlarına göre konukevindeki anneler, çocuklarının biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamada düşük düzeyde ebeveynlik kapasitesine sahiptirler.
- H3: Meslek elemanlarına göre konukevindeki annelerin sahip olduğu ebeveyn kapasitesi ile çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları arasında pozitif bir ilişki vardır.
- H4: Meslek elemanlarına göre aile ve çevresel koşulların olumsuzluk düzeyi yüksektir.

Çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları, ailenin (konukevinde annenin) ihtiyaçlarından ve yaşanan çevreden bağımsız anlaşılamayacağından araştırmanın nitel boyutundaki alt amaçları aşağıdaki gibi soru cümleleriyle ifade edilmiştir:

- Çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarına ilişkin anneler ne düşünmektedir?
- Aile ve çevresel koşullara ilişkin anneler ne düşünmektedir?

Son olarak karma araştırma sorusu şöyledir:

- Nitel ve nicel yöntemle ulaşılan bulgular birbirini desteklemekte midir?

Kadın Konukevlerinin Çocuk Koruma Bağlamında İşlevleri

İhtiyaç içindeki çocukların güvenliğini sağlanması, çoğu durumda yetişkin mağdurların güvenliğiyle doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda şiddet mağduru kadınların korunması ve risklerinin önlenmesinde kadın konukevleri önemli bir rol üstlenmekte; aynı zamanda bu kurumlar, anneleriyle birlikte kalan çocukların korunma ve refahının desteklenmesi açısından da işlevsel bir yapı sunmaktadır (Bragg, 2003, s. 34). Alan yazınında, kadın konukevlerinde kalan çocuk sayısının çoğu zaman kadın sayısından fazla olduğuna dikkat çekilmektedir (Stephens vd., 2000, s. 148). Her ne kadar kadın konukevleri yapı olarak kadın odaklı hizmet sunmak üzere tasarlanmış olsa da bu kurumların çocuklar için de bir barınma alanı olmasından ötürü kadınlarla birlikte çocuk haklarına ilişkin ikinci bir başlık açılarak değerlendirilmesi zorunluluk arz etmektedir.

Çocuk hakları açısından, şiddetten korunma ve güvenlik amacıyla çocukların anneleriyle birlikte konukevlerinde kalmaları önemlidir. Ancak yapılan çalışmalar, çocukların çoğu zaman kendi başlarına hak ve ihtiyaç sahibi bireyler olarak değil, annelerinin yanında bulunan refakatçiler olarak değerlendirildiğini göstermektedir (Bunston vd., 2020; Øverlien, 2011a; Thunberg, 2022b, s. 14). Bu durum, çocukların ihtiyaçlarının genellikle annelerin ihtiyaçlarından sonra ele alınmasına yol açmaktadır. Quennerstedt (2009), bu bağlamda çocuklar ve ebeveynlerin hakları arasında bir öncelik sıralaması yapılıp yapılmaması gerektiği sorusunu gündeme getirmektedir (Thunberg, 2022b, s. 14). Ancak bu tartışmaların ötesinde, konukevlerinde bulunan tüm çocukların güvenli ve destekleyici bir ortama ihtiyaç duyduğu gerçeğinin görünür kılınması önem taşımaktadır.

Kadın konukevlerinin çocuk koruma işlevi, önemli ölçüde çocuklara yönelik bireysel ilgi ve destek hizmetlerine dayanmaktadır. Özellikle duygusal destek ihtiyacı belirgin olan, davranış sorunları gösteren ya da yaşadıkları şiddet deneyimlerini anlamlandırmakta güçlük çeken çocuklar için bireysel müdahaleler kritik öneme sahiptir. Bu tür müdahaleler, çocukların şiddete ilişkin hatalı düşüncelerinin fark edilmesi ve dönüştürülmesi açısından da önemli bir fırsat sunmakta; böylece şiddetin kuşaklar arası aktarımının önlenmesine katkı sağlamaktadır. Konukevine kabul edilen çocuklar, hizmetten yararlanma ve değişime açıklık düzeyleri bakımından farklılaşmaktadır. Bu nedenle çocukların hizmetlerden yararlanma süreci zaman alabilmektedir. Ayrıca konukevlerinde çocuklara yönelik sunulacak hizmetlerin kapsamı, amacı ve süresi kuruma göre farklılık gösterebilmektedir. Konukevlerinin fiziksel ve kurumsal koşulları, çocukların ihtiyaçlarının çeşitliliği, sınırlı kaynaklar ve anne ile çocuğun konukevinde kalış süresinin belirsizliği gibi etkenler; çocuklara yönelik programların planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesini güçleştirmektedir. Bununla birlikte, etkili bir hizmet sunumunun temel koşulu, çocukların ihtiyaçlarının bütüncül bir biçimde değerlendirilmesidir (Stephens vd., 2000, s. 158).

Bir çocuğun kadın konukevi sistemine dâhil olması, koruyucu ve iyileştirici müdahalelerin uygulanabilmesi açısından önemli bir fırsat sağlamaktadır. Ancak dünya genelinde birçok konukevinde erkek çocuklara yönelik yaş sınırları bulunduğu görülmektedir. Uygulamada, 12 yaşın üzerindeki erkek çocuklarının anneleriyle birlikte konukevinde kalmaları çoğunlukla riskli kabul edilmektedir (Sullivan ve Gillum, 2014, s. 249; Logar ve Mustafa, 2021, s. 24). Buna karşın araştırmalar, 12 yaş üzerindeki erkek çocuklarının birincil bakım verenleri olan annelerinden zorunlu olarak ayrılmasının; kaygı, depresyon, davranış sorunları ve travma belirtilerindeki artışla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Holt vd., 2021). Güncel travma literatürü, çocukların anneleriyle birlikte kalmalarının önemli bir koruyucu faktör olduğunu ve travmanın uzun dönemli olumsuz etkilerini azalttığını vurgulamaktadır (National Child Traumatic Stress Network, 2020). Bu bağlamda Türkiye’de, kadın konukevlerinde yürütülen ihtisaslaşma çalışmaları kapsamında yeni bir hizmet modeli geliştirilmiştir. Konukevinde hizmet alan kadınların 12 yaş üzerindeki erkek çocuklarının da anneleriyle birlikte kalabilmesini hedefleyen bu model, ilk kez İstanbul’daki bir kadın konukevinde uygulanmıştır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022, s. 85). Ergenlik dönemindeki erkek çocuklarının kardeşleri ve annelerinden ayrılmadan konukevinde kalabilmelerine olanak tanınması, çocukların korunması ve iyilik hâllerinin desteklenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu yönüyle söz konusu düzenleme, çocuğun üstün yararını esas alan bütüncül bir politika uygulaması olarak değerlendirilebilmektedir.

İhtiyaçlar Üçgeni Modeli

İhtiyaçlar üçgeni modeli, çocuğun karmaşık ve çok boyutlu ihtiyaçlarını anlamak ve bu ihtiyaçlara uygun müdahaleleri belirlemek amacıyla geliştirilmiş kapsamlı bir değerlendirme çerçevesidir. Model, çocuğun ihtiyaçlarının sistematik biçimde ele alınmasını sağlayan bir değerlendirme yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Baykara Acar, 2013, s. 247). Çocuğun merkeze alındığı bu modelde temel amaç, çocuğun korunma ve destek ihtiyacının bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Model, 2000 yılında İngiltere ve Galler’de çocuklarla ailelerinin bütünlüklü biçimde değerlendirilebilmesi amacıyla profesyonel bir uygulama çerçevesi olarak geliştirilmiş; daha sonra farklı ülkeler tarafından kendi sosyopolitik koşullarına uyarlanarak kullanılmaya başlanmıştır. Yapılan araştırmalar, modeli kullanan uygulayıcıların vakaları daha sağlıklı biçimde değerlendirdiklerini ve çocuk merkezli, bütüncül bir yaklaşım doğrultusunda daha etkili müdahaleler planladıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca modelin kurumlar arası iş birliğini güçlendirdiği ve çocuklarla ailelerin hizmetlere katılımını artırdığı belirtilmektedir (Léveillé ve Chamberland, 2010; akt., Baykara Acar, 2013, s. 247).

İhtiyaçlar üçgeni modelinin alanları ve boyutları, farklı disiplinlerden uzmanların bilgi ve deneyimlerine dayanan bir danışma ve tartışma süreci sonucunda oluşturulmuştur (Ward ve Rose, 2002, s. 181). Modele rehberlik eden temel ilkeler şu şekilde özetlenebilir (Ward ve Rose, 2002, ss. 184–185):

- Çocuğun iyilik hâlinin odağa alınması,
- Çocuk ve ailenin değerlendirme süreçlerine aktif katılımının gözetilmesi,
- Değerlendirme sürecinde kilit aile üyelerinin katılım ve onayının esas alınması,
- Etkili hizmet sunumu için kurumlar arası iş birliğinin geliştirilmesi ve farklı meslek elemanlarının rollerinin netleştirilmesi,
- Protokol ve uygulamaların farklı değerlendirme yöntemlerini kapsayacak esneklikte yapılandırılması,
- Sürece dâhil olan profesyonellerin rollerinin açık biçimde tanımlanması,
- Bilginin kaydedilmesi ve profesyoneller arasında paylaşımında etik ilkelere dikkat edilmesi.

Çocuğun karşılaşılabileceği risklerin önlenmesi ve gelişimsel ihtiyaçlarına zamanında yanıt verilebilmesi için bütüncül bir değerlendirme yaklaşımı gereklidir. İhtiyaçlar Üçgeni Değerlendirme Çerçevesi çocuk, ailesi ve içinde bulunduğu çevreye ilişkin ayrıntılı bilgilerin toplandığı derinlemesine bir değerlendirme süreci sunmaktadır. Ekolojik sistem kuramına dayanan bu çerçeve, görsel olarak üçgen biçiminde yapılandırılmış ve çocuğun değerlendirme sürecinin merkezinde yer alması esas kılınmıştır. Üçgenin birinci alanı çocuğun gelişimsel ihtiyaçları, ikinci alanı ebeveynlerin bu ihtiyaçları karşılama kapasitesi, üçüncü alanı ise çocuğun ailesi ve çevresel koşullarını kapsamaktadır (Matscheck ve Eklundh, 2014, s. 3). Çocuğun gelişimsel ihtiyaçları ve ebeveyn kapasitesi ağırlıklı olarak mikro ve mezzo sistemlerle ilişkili olmakla birlikte, bu alanlar aynı zamanda makro düzeydeki toplumsal ve yapısal faktörlerden de etkilenmektedir. Bu nedenle modelin üçüncü alanında, çocuk ve onun ailesini etkileyebilecek makro sistemler ele alınmakta; bu sistemlerin karşılıklı etkileşiminin çocuğun yaşamı üzerindeki etkisinin anlaşılması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Konuklerinde anneleriyle birlikte kalan çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarını anlama, bütüncül bir yaklaşım gerektirdiğinden bu araştırmada tek bir yöntem yerine karma yöntem kullanılmıştır. Karma çalışmalar, nitel ve nicel yöntem tekniklerini içererek problemin daha detaylı ve bütünlüklü incelenmesini sağlar (Creswell, 2017). Araştırma kapsamında konuklerinde annelerinin yanında kalan 0-12 yaş arası çocukların değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Ancak anne ve çocuğun kuruluştaki kalış süresinin belirsizliği nedeniyle nicel araştırmada bilgisi edinilen bir çocuk hakkında daha derinlemesine görüş alınmak istendiğinde annesine ulaşılama riski bulunmaktadır. Anne ve çocuğunun kuruluştaki kalış süresinin öngörülebilmesi nedeniyle araştırma, nicel ve nitel süreçlerin yakın aralıklarla gerçekleşmesiyle oluşan eş zamanlı paralel desende tasarlanmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de kadın konukevlerinde anneleriyle kalan 0–12 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunda, olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme kapsamında tam sayım tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda nicel araştırmanın örnekleme; İstanbul’daki kadın konukevlerinde anneleriyle birlikte kalan tüm 0-12 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır. İstanbul’un örnekleme olarak seçilmesinin nedeni, kadın konukevlerinin sayısının görece fazla olması ve farklı illerden nakil yoluyla gelen çocuklu kadınlar nedeniyle demografik çeşitliliğin yüksek olmasıdır.

Araştırmanın evrenini oluşturan çocukların travmatik yaşantılarının bulunması ve yaşlarının küçük olması nedeniyle etik ilkeler gözetilerek veriler doğrudan çocuklardan toplanmamış; çocuklara ilişkin bilgiler konukevinde çalışan meslek elemanları ve annelerden dolaylı veri toplama (proxy reporting) yöntemiyle elde edilmiştir (De Los Reyes & Kazdin, 2005; Ford vd., 2011). Bu yol, araştırmanın dayandığı kuramsal çerçeve ile de uyumludur. İhtiyaçlar Üçgeni Modeli’nin çocuğu değerlendirmede veri sağlayıcılar olarak çoklu bilgi kaynaklarını şart kılması (London Department of Health, 2000) doğrultusunda nicel veriler konukevindeki meslek elemanlarından elde edilmiştir. Meslek elemanlarının belirlenmesinde, anne ve çocuk hakkında değerlendirme görüşmesi yapabilmis veya anne-çocuk etkileşimini gözlemleyebilmiş olma kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Bu çalışmada, çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarının daha derinlikli ele alınabilmesi amacıyla nitel boyutta veri kaynağı olarak anneler araştırmaya dâhil edilmiştir. Nitel çalışma grubu, nicel örneklem içerisinde amaçlı örnekleme tekniğiyle belirlenmiştir (Creswell, 2017, s. 83). Bu doğrultuda, nicel veri toplama araçlarında yer alan “gelişimsel ihtiyaçlar” bölümündeki soruların en az yarısına olumsuz yanıt verilen çocukların anneleri nitel örnekleme oluşturmıştır. Görüşmeler, veri doygunluğuna ulaşıncaya kadar sürdürülmüş ve toplam 30 anne ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Böylece çalışma, nicel ve nitel örneklemin ulaşılabilir olması nedeniyle 20.02.2022–29.04.2022 tarihleri arasında toplam 206 çocuk ve 30 anneyle yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Alan yazını incelemesi sonucunda, çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarını bütüncül biçimde değerlendirmeye yönelik bir ölçme aracı rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmada, İngiltere’de ihtiyaçlar üçgeni kuramı temelinde geliştirilen değerlendirme formu kullanılmıştır. Söz konusu form, çocuğun karmaşık ihtiyaçlarını belirlemek ve uygun müdahaleleri planlamak amacıyla oluşturulmuş bütüncül bir değerlendirme çerçevesi olup bir ölçek ya da anket değil, “temel değerlendirme kaydı” niteliğindedir (London Department of Health, 2000, s. 9). Form, yetkili onayı alınarak araştırmacılar tarafından ilk kez puanlanmış ve araştırmanın nicel boyutunda veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Formun Türkçeye çevirisi, konukevlerine uyarlanması ve puanlama süreci çok aşamalı olarak yürütülmüştür. Bu kapsamda form, bir üniversitenin Uygulamalı İngilizce Bölümü’nden iki akademisyen ve yüksek lisans mezunu bir İngilizce öğretmeni tarafından birbirinden bağımsız biçimde Türkçeye çevrilmiş; karşılaştırmalar sonucunda ortak bir Türkçe metin oluşturulmuştur. Ardından çocuk ve kadın alanında deneyimli akademisyenlerle saha uzmanlarının görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Son aşamada, Şiddeti İzleme ve Önleme Merkezi (ŞÖNİM) tarafından uygun görülen bir konukevinde formun uygulaması gerçekleştirilerek anlaşılabilirliği test edilmiş ve işlevsel olmayan maddeler çıkarılmıştır. Uyarlama sürecinde çocuk ve kadın alanında beş akademisyen, konukevlerinde çalışma deneyimi bulunan üç sosyal hizmet uzmanı, iki çocuk gelişimci ve bir klinik psikologdan görüş alınmış; öneriler doğrultusunda form son hâline getirilmiştir. Ayrıca çocukların gelişimsel ihtiyaçları, annenin ebeveynlik kapasitesi ve aile-çevresel faktörler arasındaki ilişkileri nicel olarak değerlendirebilmek amacıyla form maddelerine puanlama uygulanmıştır. Puanlama sürecinde İhtiyaçlar Üçgeni Değerlendirme Rehber Kılavuzu ve kaynak notlar esas alınmış (London Department of Health, 2000); her alt boyut için olumlu işleyen maddeler 1, olumsuz işleyen maddeler 0 puan olarak değerlendirilmiş, ters maddelerde ters puanlama yapılmıştır. Puanların artması çocuğun o boyuttaki ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin yüksek olduğunu gösterir. Puanlama işlemi form yetkilisinin inceleme ve onayının ardından tamamlanmıştır.

İhtiyaçlar Üçgeni Değerlendirme Formu aşağıdaki gibi üç ayrı alandan oluşmaktadır:

- Çocuğun Biyopsikososyal Gelişimsel İhtiyaçlarını Değerlendirme Formu
- Annenin Ebeveyn Kapasitesi Değerlendirme Formu
- Aile-Çevresel Faktörler Değerlendirme Formu

Formun doldurulması sosyal hizmet uzmanlarının sorumluluğunda olmakla birlikte, çocuğu değerlendirmede temel faktörlerin kısa sürede belirlenebilmesi amacıyla form disiplinler arası bir yaklaşımla tasarlanmıştır (Department of Health, 2000, s. 13). Bu bağlamda formların doldurulmasında bilgi kaynağı olarak sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimi uzmanı ve öğretmenden yararlanılmıştır. Annelerin çocuklara yönelik ebeveynlik tutumlarının çocuklar arasında farklılık gösterebileceği varsayımından hareketle, kardeş olsalar dahi her çocuk için ebeveynlik kapasitesine ilişkin bilgiler ayrı ayrı toplanmıştır. Benzer şekilde olası farklılıkların değerlendirme sürecinde gözden kaçmaması amacıyla aile ve çevresel faktörlere ilişkin bilgiler de her çocuk için ayrı ayrı elde edilmiştir. Çoğunlukla kardeş çocukların benzer aile ve çevresel koşullarda yetiştiği kabul edilse de ebeveynlerin boşanması ve yeniden evlenmesi gibi durumlar sonucunda kardeşlerin farklı aile yapıları ve çevrelerde yetişebileceği göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmanın nitel boyutunda, çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarının kapsamlı anlaşılabilmesi için bilgi kaynağı olarak annelere başvurulmuştur. Bu aşamada araştırmacılar tarafından geliştirilen ve ihtiyaçlar üçgeni modeli temel alınarak bütüncül bir değerlendirme sağlamayı amaçlayan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu formda anne ve çocuğa ilişkin demografik bilgiler ile ailenin yaşam koşulları, psikolojik, fiziksel ve sosyal ihtiyaçları, bu ihtiyaçların nasıl karşılandığı, yakın ve uzak çevreyle ilişkileri kapsayan toplam 28 soru yer almıştır. Görüşmelerin süresi, vakanın niteliği ve karmaşıklığına bağlı olarak 60 ile 90 dakika arasında değişkenlik göstermiştir.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Bu araştırmada geçerlilik ve güvenirlik, karma araştırma desenine uygun olarak nicel ve nitel veri kaynaklarının birlikte kullanılması ve bulguların karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmesiyle sağlanmıştır. Nicel veri toplama formunun bir ölçek veya anket olmaması ve ilk defa bu araştırmada sayısal veri setine dönüştürülüyor olmasından dolayı çok aşamalı bir yaklaşım benimsenmiştir. İlk olarak formun Türkçe'ye çeviri süreci, alanında uzman çeviriciler tarafından yürütülmüş, ardından konukevine uyarlama aşamasında akademi ve sahadan uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Ayrıca saha uygulamasıyla form test edilerek aracın içerik ve uygulama geçerliliği güçlendirilmiştir. Son aşamada form maddeleri, ilgili rehber kılavuz esas alınarak sistematik biçimde puanlanmış ve puanlama süreci form yetkilisinin incelemesi ve onayıyla tamamlanmıştır. Araştırmanın nitel boyutundaysa veri toplama ve analiz sürecinin açık biçimde tanımlanması, uzman görüşlerinden yararlanılması ve saha etkileşiminin sürekliliğinin sağlanmasına önem verilmiştir. Kodlama sürecinin şeffaf biçimde yürütülmesi ve bulguların doğrudan alıntılarla desteklenmesi, araştırmanın doğrulanabilirliğini artırmıştır. Nicel ve nitel verilerin birlikte ele alınması, bulguların tutarlılığını destekleyerek araştırmanın geçerlilik ve güvenirliğine katkı sağlamıştır.

Veri Analizi

Bu araştırmada nicel verilerin SPSS 23 paket programından yararlanılarak betimsel istatistiki analizlerle regresyon ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Nitel veri analizinde ise; 30 adet mülakat MAXQDA programıyla analiz edilmiştir. Analiz sonucunda bulgular iki ana tema ve bu temalar altında yapılandırılan on alt tema doğrultusunda sunulmuş; alt temaların oluşturulmasında toplam otuz yedi kategori kullanılmıştır.

Bulgular

Demografik Bilgilere Dair Bulgular

Çocukların demografik bilgileri

Araştırma kapsamında çocukların demografik bilgilerine ait bulgular Tablo 1’de sunulmuştur. Tabloya göre çocukların %16’sı sıfır-iki yaş grubundadır. Bu yaş grubunda çocuğa sahip annelerin yaklaşık üçte birinin 20-29 yaş aralığında olduğu, yine yaklaşık üçte birinin okuma yazma bilmediği görülmüştür. Annelerin %27,3’ünün tek çocuğa sahip olduğu ve çocuklarından yalnızca biriyle konukevinde kalan annelerin en yüksek oranda (%60,6) olduğu saptanmıştır. Üç-dört yaş grubundaki çocukların oranı %18’dir. Bu yaş grubundaki annelerin çoğunluğunun 30-39 yaş aralığında ve ağırlıklı olarak ortaokul mezunu oldukları belirlenmiştir. Üç-dört yaş grubunda, iki çocuğa sahip olup her iki çocuğuyla birlikte konukevinde kalan annelerin oranının en yüksek olduğu (%32,4) görülmüştür. Beş-dokuz yaş grubundaki çocukların oranı %44,7’dir. Bu gruptaki annelerin çoğunluğunun 30-39 yaş aralığında yer aldığı ve ağırlıklı olarak (%43,5) ilkökul mezunu olduğu saptanmıştır. Annelerin çocuk sayısının çoğunlukla iki ve üzeri olduğu; çocuklarından ikisi veya üçüyle birlikte konukevinde kalan annelerin oranlarının eşit ve en yüksek düzeyde (%35,9) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak on-on iki yaş grubundaki çocukların oranı ise %21,3’tür. Bu gruptaki annelerin çoğunluğu 30-39 yaş aralığında olup ağırlıklı olarak (%34,1) ortaokul mezunudur. Annelerin çocuk sayısının çoğunlukla üç ve üzeri olduğu; çocuklarından üçüyle birlikte konukevinde kalan annelerin oranının (%40,9) en yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1

Çocukların Demografik Bilgilerine Ait Tablo

Değişken	Grup	0-2 Yaş N (%)	3-4 Yaş N (%)	5-9 Yaş N (%)	10-12 Yaş N (%)
Çocuğun yaşı	Yaş grubu	33 (%16,0)	37 (%18,0)	92 (%44,7)	44 (%21,3)
Çocuğun cinsiyeti	Kız	14 (%42,4)	17 (%45,9)	46 (%50,0)	29 (%65,9)
	Erkek	19 (%57,6)	20 (%54,1)	46 (%50,0)	15 (%34,1)
Annenin yaşı	20-29	20 (%60,6)	15 (%40,5)	30 (%32,6)	3 (%6,8)
	30-39	7 (%21,2)	19 (%51,4)	36 (%39,1)	28 (%63,6)
	40 ve üstü	6 (%18,2)	3 (%8,1)	26 (%28,3)	13 (%29,5)
Annenin eğitim düzeyi	Okuma yazma bilmeyen	1 (%3,0)	3 (%8,1)	8 (%8,7)	5 (%11,4)
	İlkokul terk	9 (%27,3)	4 (%10,8)	6 (%6,5)	3 (%6,8)
	İlkokul mezunu	7 (%21,2)	10 (%27,0)	40 (%43,5)	13 (%29,5)
	Ortaokul mezunu	8 (%24,2)	13 (%35,1)	30 (%32,6)	15 (%34,1)
	Lise mezunu	6 (%18,2)	5 (%13,5)	7 (%7,6)	6 (%13,6)
	Üniversite mezunu	2 (%6,1)	2 (%5,4)	1 (%1,1)	2 (%4,5)
Annenin çocuk sayısı	Bir	9 (%27,3)	6 (%16,2)	13 (%14,1)	0
	İki	7 (%21,2)	14 (%37,8)	34 (%37,0)	9 (%20,5)
	Üç	6 (%18,2)	9 (%24,3)	29 (%31,5)	20 (%45,5)
	Dört	7 (%21,2)	4 (%10,8)	10 (%10,9)	9 (%20,5)
	Beş ve üstü	4 (%12,1)	4 (%10,8)	6 (%6,5)	6 (%13,6)
Anneyle kalan çocuk sayısı	Yalnızca biri	20 (%60,6)	11 (%29,7)	14 (%15,2)	5 (%11,4)
	İkisi	8 (%24,2)	12 (%32,4)	33 (%35,9)	10 (%22,7)
	Üçü	2 (%6,1)	7 (%18,9)	33 (%35,9)	18 (%40,9)
	Dördü	3 (%9,1)	4 (%10,8)	8 (%9,8)	7 (%15,9)
	Beş ve üstü	0	3 (%8,1)	3 (%3,3)	4 (%9,1)
Konukevinin bünyesinde bulunduğu kurum	Bakanlık	23 (%69,70)	18 (%48,6)	66 (%71,7)	32 (%72,7)
	Belediye	10 (%30,30)	19 (%51,4)	26 (%28,3)	12 (%27,3)

Annelerin demografik bilgileri

Araştırma sürecinde katılımcı gizliliğinin korunmasına özen gösterilmiş ve anneler kodlanarak tanımlanmıştır. Derinlemesine görüşmelerde çocuklara ilişkin ifadelerde; anneye verilen numara/çocuğun doğum sırası, cinsiyeti ve yaşı esas alınmıştır (ör. K1/1, K, 9). Aile ve çevresel koşullara ilişkin aktarımlarda ise anneye atfedilen numara ve yaş kullanılmıştır (ör. K1, 47 yaş).

Tablo 2'ye göre annelerin yaşları 20–41 arasında değişmektedir. Eğitim durumları incelendiğinde; 4 annenin okuryazar olmadığı, 5'inin ilkokulu terk ettiği, 9'unun ilkokul, 10'unun ortaokul ve 2'sinin lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Annelerin büyük çoğunluğunun (n=28) çalışmadığı, yalnızca 2 annenin istihdamda olduğu saptanmıştır. Sağlık durumuna ilişkin olarak 19 anne sağlık sorunu yaşadığını belirtmiştir. Konukevinde bulunma nedenleri değerlendirildiğinde ise annelerin çoğunluğunun şiddet nedeniyle, sınırlı bir kısmının ise barınma ya da şiddet ve barınma gerekçeleriyle konukevinde kaldıkları görülmüştür.

Tablo 2

Annelerin Demografik Bilgilerine Ait Tablo

	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Çalışma Durumu	Sağlık Sorunu	Çocuk Sayısı	Anneye Kalan Çocuk Sayısı		
1	47	Evli	İlkokul	Çalışmıyor	Var	4	3	Şiddet	22gün
2	32	Evli	Lise	Çalışmıyor	Var	5	5	Şiddet-Barınma	1ay
3	28	Evli	Yok	Çalışmıyor	Var	1	1	Şiddet	9ay
4	29	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	4	4	Şiddet	6 ay
5	35	Evli	İlkokul	Çalışmıyor	Var	3	2	Şiddet	4 ay
6	38	Evli	İlkokul	Çalışmıyor	Var	5	4	Şiddet	2 ay
7	20	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	1	1	Şiddet	20 gün
8	37	Bekâr	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	2	1	Şiddet	3 yıl
9	35	Evli	İlkokul terk	Çalışmıyor	Var	4	2	Şiddet	6 ay
10	37	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	3	3	Şiddet	2.5 ay
11	41	Bekâr	İlkokul	Çalışmıyor	Yok	6	2	Şiddet-Barınma	2 yıl
12	36	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	3	1	Şiddet	3 ay
13	36	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	1	1	Şiddet-Barınma	6 ay
14	23	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Yok	1	1	Şiddet	4 ay
15	29	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	2	1	Şiddet	7 ay
16	31	Evli	İlkokul	Çalışmıyor	Yok	4	4	Şiddet	5.5 ay
17	22	Bekâr	İlkokul	Çalışmıyor	Yok	1	1	Şiddet	1ay 3 hafta
18	34	Evli	Yok	Çalışmıyor	Yok	2	2	Barınma	4 ay
19	30	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Yok	1	1	Şiddet-Barınma	1ay
20	25	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	1	1	Şiddet	1 ay
21	31	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	1	1	Şiddet	1 ay
22	25	Evli	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	1	1	Şiddet	1 yıl
23	31	Bekâr	Ortaokul	Çalışmıyor	Yok	6	6	Şiddet	7 ay
24	25	Bekar	Ortaokul	Çalışmıyor	Var	2	2	Şiddet	1 yıl
25	28	Evli	Yok	Çalışmıyor	Yok	3	3	Şiddet	1 ay
26	41	Evli	İlkokul	Yarı zamanlı	Var	3	1	Şiddet	1 yıl

27	41	Bekâr	İlkokul	Çalışmıyor	Yok	4	2	Şiddet	1 yıl
28	39	Evli	Yok	Çalışmıyor	Yok	7	2	Şiddet	6 ay
29	33	Evli	İlkokul	Çalışmıyor	Var	3	2	Şiddet	3 ay
30	41	Evli	Lise	Tam zamanlı	Var	1	1	Şiddet	1 yıl

Araştırmanın Nicel Boyutuna Dair Bulgular

Araştırmanın nicel bulguları, çocukların gelişimsel ihtiyaçları, annelerin ebeveynlik kapasitesi, ebeveynlik kapasitesinin çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına etkisi ile aile ve çevresel faktörler olmak üzere dört alt başlık altında incelenmiştir.

Çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarının düzeyi

Bu bölümde çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarının düzeyi ile bu ihtiyaçların yaş gruplarına göre nasıl farklılaştığı ortaya konmuştur.

Tablo 3

Yaş Gruplarına Göre Çocukların Biyopsikososyal Gelişimsel İhtiyaçlarının Düzeyi

Yaş Grubu (n)	0-2 (33)	3-4 (37)	5-9 (92)	10-12 (44)
Gelişimsel İhtiyaçlar ve Ort.±SS (Min.-Maks.)				
Sağlık ihtiyacı	0,773±0,188 (0,30-1,00)	0,7688±0,24620 (0,22-1,00)	0,809±0,194 (0,30-1,00)	0,8287±0,15283 (0,38-1,00)
Eğitim ihtiyacı	0,824±0,217 (0,00-1,00)	0,5676±0,32073 (0,07-1,00)	0,727±0,278 (0,00-1,00)	0,7500±0,26748 (0,09-1,00)
Duygusal-Davranışsal gelişim ihtiyacı	0,557±0,234 (0,13-1,00)	0,6342±0,24727 (0,20-1,00)	0,734±0,273 (0,17-1,00)	0,7448±0,21616 (0,08-1,00)
Kimlik ihtiyacı	0,727±0,251 (0,00-1,00)	0,7313±0,25661 (0,24-1,00)	0,800±0,194 (0,40-1,00)	0,7500±0,20742 (0,30-1,00)
Öz bakım ihtiyacı (5 yaş+)	-	-	0,678±0,187 (0,13-1,00)	0,8799±0,16859 (0,43-1,00)
Aile ilişkisi-sosyal ilişki ihtiyacı	0,697±0,313 (0,00-1,00)	0,7117±0,27046 (0,08-1,00)	0,861±0,180 (0,22-1,00)	0,8068±0,20961 (0,25-1,00)
Sosyal görünüm ihtiyacı (5 yaş+)	-	-	0,786±0,218 (0,38-1,00)	0,8068±0,20611 (0,25-1,00)
Toplam	0,710±0,156 (0,25-0,94)	0,7640±0,17475 (0,32-1,00)	0,770±0,167 (0,42-1,00)	0,7896±0,15054 (0,40-1,00)

Açıklama. Ort.±S: Ortalama±Standart Sapma; Min.-Maks: Minimum-Maksimum

Tabloda gelişimsel ihtiyaçların toplam puan ortalamaları yaş gruplarına göre sırasıyla; 0-2 yaşta 0,710, 3-4 yaşta 0,764, 5-9 yaşta 0,770 ve 10-12 yaşta 0,789 olarak belirlenmiştir. Yaş gruplarına göre en az karşılanan ihtiyaçlara bakıldığında, 0-2 ile 10-12 yaş gruplarında duygusal-davranışsal gelişim ihtiyacının; 3-4 ve 5-9 yaş gruplarında ise eğitim ihtiyacının en az karşılandığı görülmüştür.

Annelerin ebeveynlik kapasitesinin düzeyi

Bu bölümde çocukların farklı gelişimsel ihtiyaçlarına yönelik aldıkları ebeveynlik/bakım düzeyinin görülebilmesi amacıyla annelerin ebeveynlik kapasitesi düzeyleri ele alınmıştır. Aşağıdaki tablolarda her bir gelişimsel ihtiyaç odağında annelerin ebeveynlik kapasitesinin düzeyleri gösterilmiştir.

Tablo 4

Annelerin Ebeveynlik Kapasitesinin Düzeyi

Yaş Grubu (n)	0-2 (33)	3-4 (37)	5-9 (92)	10-12 (44)
Ebeveyn Kapasitesi ve Ort.±SS (Min.-Maks.)				
Sağlık ihtiyacı	0,668±0,245 (0,17-1,00)	0,7973±0,20614 (0,40-1,00)	0,699±0,281 (0,13-1,00)	0,7713±0,21732 (0,31-1,00)
Eğitim ihtiyacı	0,492±0,257 (0,15-1,00)	0,7973±0,20614 (0,40-1,00)	0,632±0,337 (0,07-1,00)	0,6065±0,29147 (0,06-1,00)
Duygusal-Davranışsal gelişim ihtiyacı	0,569±0,226 (0,07-1,00)	0,6342±0,24727 (0,20-1,00)	0,658±0,306 (0,07-1,00)	0,6818±0,24017 (0,06-1,00)
Kimlik ihtiyacı	0,638±0,229 (0,20-1,00)	0,7313±0,25661 (0,24-1,00)	0,689±0,281 (0,11-1,00)	0,7165±0,22278 (0,21-1,00)
Öz bakım ihtiyacı (5 yaş+)	-	-	0,607±0,397 (0,00-1,00)	0,7045±0,33788 (0,00-1,00)
Aile ilişkisi-sosyal ilişki ihtiyacı	0,639±0,266 (0,00-1,00)	0,7117±0,27046 (0,08-1,00)	0,791±0,246 (0,08-1,00)	0,6942±0,27455 (0,00-1,00)
Sosyal görünüm ihtiyacı (5 yaş+)	-	-	0,733±0,292 (0,00-1,00)	0,7500±0,26391 (0,07-1,00)
Toplam	0,606±0,206 (0,19-0,99)	0,6862±0,24014 (0,23-1,00)	0,693±0,270 (0,14-1,00)	0,7040±0,21704 (0,22-1,00)

0-2 yaş grubundaki çocukların annelerine ait ebeveynlik kapasitesi toplam puanlarının ortalaması 0,606 olup, puanlar 0,19 ile 0,99 arasında değişmektedir. Yaş gruplarına göre ebeveynlik kapasitesinin düşük olduğu alt boyutlar incelendiğinde; 0-2 yaş grubunda eğitim ve duygusal-davranışsal gelişim; 3-4 yaş grubunda duygusal-davranışsal gelişim; 5-9 yaş grubunda eğitim ve özbakım becerileri; 10-12 yaş grubundaysa eğitim ve duygusal-davranışsal gelişim alt boyutlarının öne çıktığı görülmüştür.

Çocuğun biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları ile annenin ebeveynlik kapasitesi arasındaki ilişki

Bu bölümde annelerin ebeveynlik kapasitesi ile çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları arasındaki korelasyon ilişkisi incelenmiş, sonrasında ilişkinin yönünü gösteren regresyon analizi verilmiştir. Tablo 5 değerlendirildiğinde, ebeveynlik kapasitesi ile çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi arasında tüm gelişim alanlarında güçlü ve pozitif yönlü ilişkiler bulunduğu görülmektedir. Yaş gruplarına göre en yüksek korelasyonun sırasıyla sağlık, aile ilişkileri-sosyal ilişkiler, kimlik ve sosyal görünüm ihtiyaçlarıyla ortaya çıktığı; bununla birlikte eğitim, özbakım, duygusal-davranışsal gelişim ve aile ilişkileri-sosyal ilişkiler gibi diğer gelişim alanlarında da benzer düzeylerde yüksek korelasyon katsayılarının bulunduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, ebeveynlik kapasitesindeki artışın çocukların sağlık, eğitim, kimlik gelişimi, duygusal-davranışsal uyum, sosyal ilişkiler ve özbakım alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanma düzeyini anlamlı biçimde artırdığını göstermektedir. Bu sonuçlar, ebeveynlik kapasitesinin çocukların biyopsikososyal gelişimlerinin bütüncül biçimde desteklenmesinde belirleyici bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 5

Yaş Gruplarına Göre Çocukların Biyopsikososyal Gelişimsel İhtiyaçları ile Annelerinin Ebeveynlik Kapasitesi Arasındaki İlişki

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
Sıfır-İki Yaş Grubu Çocuklarda								
1- Ebeveynlik kapasitesi	1							
2- Sağlık ihtiyacı	,866**	1						
3- Eğitim ihtiyacı	,742**	,500**	1					
4- Duygusal-Davranışsal ile Öz bakım becerileri ihtiyacı	,775**	,651**	,546**	1				
5- Kimlik ihtiyacı	,854**	,627**	,631**	,597**	1			
6- Aile ilişkisi-sosyal ilişki ihtiyacı	,744**	,633**	,466**	,740**	,708**	1		
Üç-Dört Yaş Grubu Çocuklarda								
1- Ebeveynlik kapasitesi	1							
2- Sağlık ihtiyacı	,865**	1						
3- Eğitim ihtiyacı	,868**	,632**	1					
4- Duygusal-Davranışsal gelişim ile Öz bakım becerileri ihtiyacı	,832**	,637**	,844**	1				
5- Kimlik ihtiyacı	,870**	,690**	,814**	,717**	1			
6- Aile ilişkisi-sosyal ilişki ihtiyacı	,879**	,710**	,750**	,776**	,850**	1		
Beş-Dokuz Yaş Grubu Çocuklarda								
1- Ebeveynlik kapasitesi	1							
2- Sağlık ihtiyacı	,823**	1						
3- Eğitim ihtiyacı	,793**	,659**	1					
4-Duygusal-Davranışsal gelişim ihtiyacı	,892**	,692**	,811**	1				
5- Kimlik ihtiyacı	,928**	,759**	,697**	,816**	1			
6-Aile ilişkisi-sosyal ilişki ihtiyacı	,881**	,664**	,672**	,884**	,795**	1		
7-Sosyal görünüm ihtiyacı	,908**	,677**	,728**	,837**	,862**	,870**	1	
8-Öz bakım becerileri ihtiyacı	,854**	,689**	,623**	,738**	,856**	,729**	,801**	1
On-On iki Yaş Grubu Çocuklarda								
1- Ebeveynlik kapasitesi	1							
2- Sağlık ihtiyacı	,704**	1						
3- Eğitim ihtiyacı	,818**	,528**	1					
4- Duygusal-Davranışsal gelişim ihtiyacı	,756**	,600**	,726**	1				
5- Kimlik ihtiyacı	,871**	,690**	,685**	,665**	1			
6- Aile ilişkisi-sosyal ilişki ihtiyacı	,816**	,413**	,739**	,787**	,689**	1		
7- Sosyal görünüm ihtiyacı	,885**	,458**	,779**	,745**	,759**	,888**	1	
8- Öz bakım becerileri ihtiyacı	,702**	,335*	,676**	,440**	,578**	,575**	,625**	1

Annenin ebeveynlik kapasitesi ile çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları arasındaki korelasyon ilişkisinin yönünün görülebilmesi için regresyon analizine yer verilmiştir.

Tablo 6

Çocukların Annelerinin Ebeveynlik Kapasitesinin Çocuğun Biyopsikososyal Gelişimsel İhtiyaçları Üzerindeki Etkisi

Yaş Grubu	0- 2	3-4	5-9	10-12
Gelişimsel ihtiyaçlar	Standardize beta			
Ebeveynlik kapasitesi	0,505	0,671	0,714	0,533
R2	0,3472	0,440	0,520	0,482
N	23	32	83	44
F	5,313	11,410	43,352	19,049
Sig.	,014	,000	,000	,000
S.E.	4,835	5,312	8,116	0,062
Sig.	0,012	0,000	0,000	0,000

Tablo 6, annelerin ebeveynlik kapasitesinin tüm yaş gruplarında çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarıyla anlamlı ve olumlu yönde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır ($p < 0,05$). Bulgular, ebeveynlik kapasitesindeki artışın çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyini yükselttiğine işaret etmektedir. Açıklanan varyans oranları incelendiğinde, ebeveynlik kapasitesinin çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarını karşılama durumunu 0-2 yaş grubunda %34,7, 3-4 yaş grubunda %44, 5-9 yaş grubunda %52 ve 10-12 yaş grubunda %48,2 oranında açıkladığı görülmektedir. Bu değerler, modelin açıklayıcılığının istatistiksel açıdan yeterli olduğunu göstermektedir.

Çocuğun biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçları ve annenin ebeveynlik kapasitesine etki edebilecek aile-çevresel faktörlerin düzeyi

Konukevinde anneleriyle kalmakta olan çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarına ve annelerinin ebeveynlik kapasitesine etki edebilecek aile-çevresel faktörler alanı Tablo 7’de incelenmiştir.

Tablo 7

Çocuğa ve Anneye Etki Edebilecek Aile-Çevresel Faktörler Düzeyi

Yaş Grubu	N	Ort.	S	Min.	Maks.	Medyan
0-2	33	0,444	0,169	0,08	0,76	0,472
3-4	37	0,444	0,152	0,16	0,73	0,432
5-9	92	0,468	0,13683	0,22	0,86	0,446
10-12	44	0,447	0,150	0,14	0,70	0,419

Tabloya göre 0-2 yaş grubunda aile-çevresel faktörlere ilişkin değerlerin 0,08 ile 0,76 arasında değiştiği, ortalamanın 0,444 ve medyanın 0,472 olduğu; 3-4 yaş grubunda aile-çevresel faktörlere ilişkin değerlerin 0,16 ile 0,73 arasında değiştiği, ortalamanın 0,444 ve medyanın 0,432 olduğu; 5-9 yaş grubunda aile-çevresel faktörlere ilişkin en düşük değer 0,22, en yüksek değer 0,86 olduğu belirlenmiştir. 5-9 yaş grubunda ortalamanın 0,468 ve medyanın 0,446 olması, aile ve çevresel koşullardaki olumsuzluğun diğer yaş gruplarına kıyasla görece daha yüksek seyrettiğini göstermiştir. Son olarak 10-12 yaş grubunda aile-çevresel faktörlere ilişkin değerlerin 0,14 ile 0,70 arasında değiştiği, ortalamanın 0,447 ve medyanın 0,419 olduğu saptanmıştır. Böylece tüm yaş gruplarında çocukların önemli bir bölümünün olumsuz aile ve çevresel koşullara maruz kaldığı ve bu durumun annelerin ebeveynlik kapasitesini olumsuz yönde etkilediği sonucu çıkarılabilmektedir.

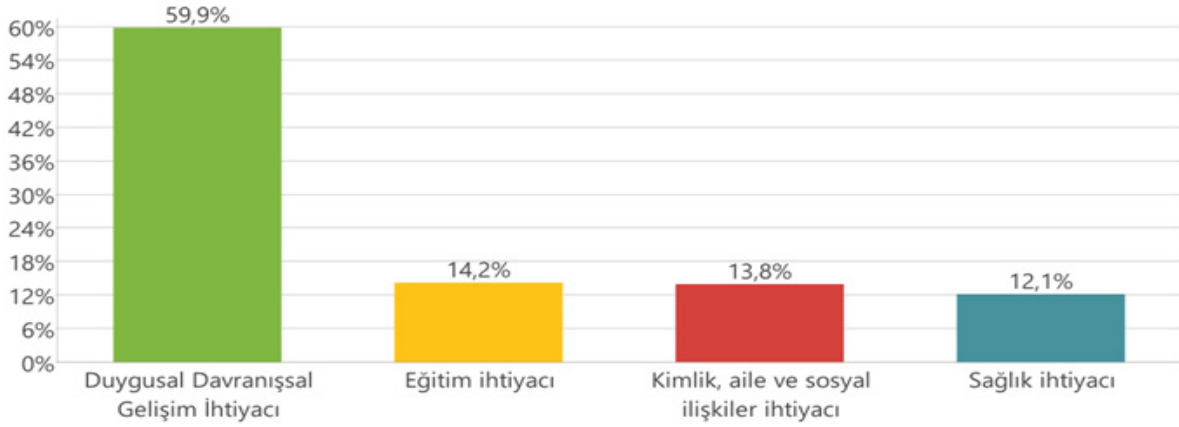
Araştırmanın Nitel Boyutuna Dair Bulgular

Bu bölümde çocuğun biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarının daha bütüncül biçimde anlaşılabilmesi amacıyla nitel bulgulara yer verilmiştir. Gelişimsel ihtiyaçların aile ve çevresel koşullarından bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği kabulünden hareketle, öncelikle çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının neler olduğu,

ardından bu ihtiyaçlara etki edebilecek aile ve çevresel koşulların nasıl şekillendiği annelerin görüşleri doğrultusunda incelenmiştir.

Çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarına ilişkin annelerin görüşlerine dair bulgular

Araştırma kapsamında anneler, yaşanan travmatik deneyimlerin çocukların gelişimsel süreçleri üzerinde çeşitli zorluklara yol açtığını ifade etmişlerdir. Bu zorluklar; sağlık, eğitim, duygusal-davranışsal gelişim ile kimlik, aile ilişkisi ve sosyal ilişkiler başlıkları altında ele alınmıştır.

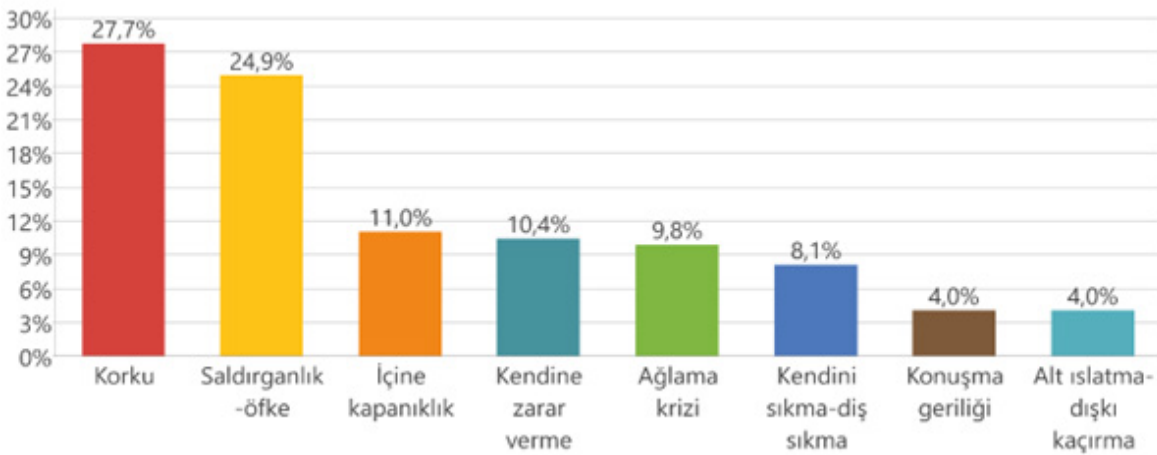

Şekil 1. Çocukların Gelişimsel İhtiyaçlarına İlişkin Kod Temelli Frekans Grafiği

Anneler, çocuklarının en yoğun ihtiyaç yaşadığı alanın duygusal-davranışsal gelişim olduğunu ifade etmişlerdir. Bu alanı sırasıyla eğitim (%14,2), kimlik, aile ilişkisi ve sosyal ilişkiler (%13,8) ile sağlık (%12,1) alanlarındaki ihtiyaçlar izlemiştir.

Duygusal-Davranışsal gelişim ihtiyacına dair bulgular:

Anneler, aile ve çevresel koşullarla ilişkili olarak çocuklarda çeşitli duygusal ve davranışsal sorunlar gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Bu sorunlar; korku, saldırganlık ve öfke, içine kapanıklık, kendine zarar verme, ağlama krizi, kendini sıkma-dış sıkma, konuşma geriliği, alt ıslatma-dışkı kaçırmadır.

Şekil 2. Duygusal-Davranışsal Gelişim İhtiyacına Dair Kod Temelli Frekans Grafiği

Annelerin en sık vurguladığı sorun korku olup, bu durumun özellikle uykuya dalma, anneyi kaybetme ile yüksek sesler, yabancılar ve babadan korkma biçiminde ortaya çıktığı belirtilmiştir. Şiddet ortamlarında çocuğun güvenli bağlanma figürüne yönelme ihtiyacı artmakta; ancak annenin de şiddet mağduru olması nedeniyle çocuklar yeterli koruma ve güvenlik duygusundan yoksun kalabilmektedir. Bu durum, çocukların annelerinden kısa süreli ayrılıklarda dahi yoğun kaygı ve korku yaşamalarına yol açmaktadır.

“Anne sakın ha geç kalma, bizi unutma! diyorlar hep. Ben gideceğim, gelmeyeceğim diye çok korkuyor ikisi de.. Benden başka kimsenin olmamasından mı bilmiyorum? Geçen yıl çocukları yurda verip, çalışıp almayı düşündüm. Seni yurda bırakacağım, dedim. Kızım, ‘Beni bırakırsan ben kendimi bıçaklarım, sana bir şey olursa ben de öldürürüm kendimi anne!’ dedi. ‘Allahım, beni, kardeşimi ayırma!’ diyor sürekli.” (K24/1, K, 8).

Anneler, özellikle erkek çocuklarda saldırgan davranışların daha belirgin olduğu ve bu davranışların çoğu zaman şiddet uygulayan ebeveynin tutumlarını yansıttığını belirtmişlerdir. Bu durum, şiddetin öğrenilmiş olduğunu güçlendirmektedir. Kız çocuklarında ise daha çok içe kapanma ve iletişimden kaçınma davranışları gözlenmiştir. Anneler bu durumu, gebelik döneminden itibaren yaşanan reddedilme ve şiddet deneyimleriyle ya da kendi ebeveynlik tutumlarıyla ilişkilendirmişlerdir.

“Bana vuruyor, babası gözünün önünde sürekli bana vuruyordu acaba ondan mı? Bazen bu benim aklıma geliyor, biliyor musunuz? Hani bilmedik, okul okumadığım içim bu gözümün önüne geliyor. Çocuk ne görürse onu yapar. Bana tokat atar, saçımdan tutar.” (K15/1, E, 2).

“O çok değişik bir çocuk, içe kapanık. Çok fazla konuşmuyor, hiçbir şey anlatmıyor. Aslında hep de öyleydi, 3-4 yaşından beri konuşmayan bir çocuk.” (K2/3, K, 8).

Bunun yanı sıra anneler, çocuklarda kendine zarar verici davranışlar (kol kesme veya çizme, kafayı vurma, tırnak yeme ve saç yolma) gözlemlediklerini ifade etmiş; bulgular bu davranışların 5 yaş gibi erken dönemlerde dahi ortaya çıkabildiğini göstermiştir. Ayrıca bazı anneler, çocuklarında tıbbi bir tanı konulmamasına rağmen konuşma geriliği ile alt ıslatma sorunlarının devam ettiğini belirtmişlerdir.

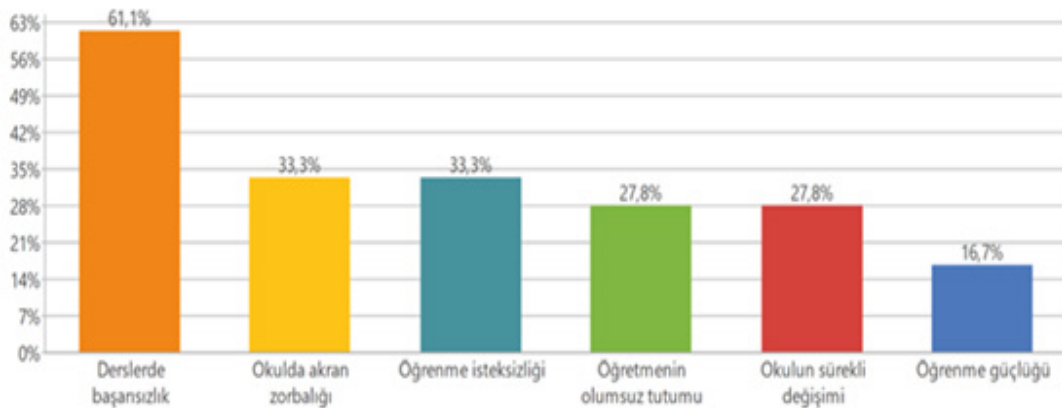
“E. sinirlendiğinde kollarını kesiyor, kan akıtıyor. Ne bulsa onunla deliyor. Tırnak makasıyla yapıyor, evdeki çöple yapıyor, burda da kendi tırnağıyla yapıyor. Böyle rahatlıyor yani. Kendine geldiğinde de ‘Aa bunları nasıl yapmışım?’ diyor.” (K1/1, K, 12).

“Konuşmada yavaşlık var. Anlatmak istiyor yani ama az konuşuyor ya anlatamıyor, bağıırıyor. Ailede, annemde var. Doktoru sosyal hayat raporu verdikten sonra dışarıdaki kreşe aldılar.” (K8/1, E, 3).

“Kız altını ıslatıyor hâlâ. Babası, dayısını öldürdüğünden beri altına işiyor. Doktora iki defa götürdüm, fayda etmedi... Eğer bilerek yapıyorsan yapma, bak kocaman kız olmuşsun, diyorum. Kesinlikle şiddet değil de bilinçli yaptığı zaman tek ayak üstünde durduruyom.” (K24/1, K, 8).

Eğitim ihtiyacına dair bulgular:

Okullar, şiddet mağduru çocukların erken fark edilmesi, korunması ve eğitim süreçlerinin desteklenerek sürdürülmesinde önemli bir role sahiptir. Bu çalışmada anneler, çocuklarının eğitim alanında çeşitli güçlükler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bulgulara göre eğitim ihtiyacına işaret eden en yaygın sorun ders başarısızlığıdır (%61,1). Bunu akran zorbalığı (%33,3), öğrenme isteksizliği (%33,3), öğretmenlerin olumsuz tutumları (%27,8), okulun sürekli değişimi (%27,8) ve öğrenme güçlüğü (%16,7) izlemektedir.

Şekil 3. Eğitim İhtiyacına Dair Belge Temelli Frekans Grafiği

“Şunu oku deyince kalbim daralıyor diyor, okumak istemiyor. 6. sınıfa gidiyor; hâlâ daha okuması düzgün değil. Uzun solukluyu bırakın kısa soluklu bile okuyamıyor. Hep babasının cinsel şeysinden, çocuğu kullanmasından.” (K1/1, K, 12).

Bazı anneler, öğretmenlerin olumsuz tutumları nedeniyle çocuklarının öğretmenleriyle ilişkilerinin zedelendiğini ve konukevinde yaşama durumunun okul ortamında ifşa edilmesinin akran ilişkilerini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca ekonomik yetersizlikler nedeniyle sık adres değişikliğinin, çocukların okul kayıtlarının sürekli taşınmasına yol açtığı ve bu durumun eğitim sürekliliğini olumsuz etkilediği belirtilmiştir.

“...Okulunda fotoğraf çekiliyormuş çocuklara.Öğretmen herkesin yanında aa bunun (oğlunu işaret ederek) fotoğrafını çekme, o kadın sığınmaevinde oturuyor, demiş... Oğlum ağladı... Herkes senin evin yok mu, işte senin şeyin yok mu felan demiş... Sonra da ‘Okula gitmeyeceğim,herkes artık biliyor.’ dedi.” (K23/2, E, 10).

“Kaç yer dolaştık, orda da oturduk İstanbul’da da oturduk. En son Ş...’de köyde oturuyorduk... Çocuklar yollarda rezil oldular yani oraya git, buraya git... Yabancı insanlar, yabancı yer! Biz niye buraya geldik ki diyorlar. Başka başka yerlerden geldiğimiz için en çok oğlumun okulu değişti.” (K16/1, E, 10; K16/2, K, 7).

Kimlik, aile ilişkisi-sosyal ilişki ihtiyacına dair bulgular:

Kimlik, aile ilişkisi-sosyal ilişki alanına ilişkin bulgular, çocukların zayıf aile bağları, düşük benlik algısı ve zayıf akran ilişkileri yaşadıklarını göstermektedir. Annelerin yaklaşık yarısı, kök aileleri tarafından tamamen reddedildiklerini ya da ancak çocuklarını geride bırakmaları koşuluyla kabul edildiklerini belirtmişlerdir. Bu durum, çocukların anneleri dışında destekleyici bir ilişkiden yoksun olduklarını göstermektedir.

“Ailemle konuşmuyorum, eşimle kaçtığım için istemiyorlar ne beni ne çocukları. Bir kere açtılar kapılarını. Eşim bizi kandırdı; iyileştirdi, gel diye. Ondan sonra istemiyorlar. Hani onlar da haklı bir yönden.” (K16/1, E, 10; K16/2, K, 7; K16/3, K, 4; K16/4, K, 7 aylık).

Anneler, özellikle ergen yaştaki çocuklarının konukevinde bulunmaktan utanç hissettiklerini, durumlarının anlaşılabilmesi için okulda yalan söylemek zorunda kaldıklarını, bunun da onlarda gerileme davranışlarına (bebeksi davranma, yalan söyleme, aile geçmişini unutturma gibi) sebep olduğunu aktarmışlardır. Bu, aynı zamanda çocuklardaki kimliksel karmaşa ve olumsuz benlik algısının nedenlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

“Kız, okuldaki arkadaşlarına buraya yeni taşındık, babam da şurda çalışıyor, şurda oturuyoruz falan falan demiş... Şimdi de yalanı ortaya çıkacak diye korkuyor. Burda olduğumuzdan okuldaki arkadaşlarıyla oynayamıyor, utaniyor. Sürekli kendi kendine kızıyor.” (K9/1, K, 12).

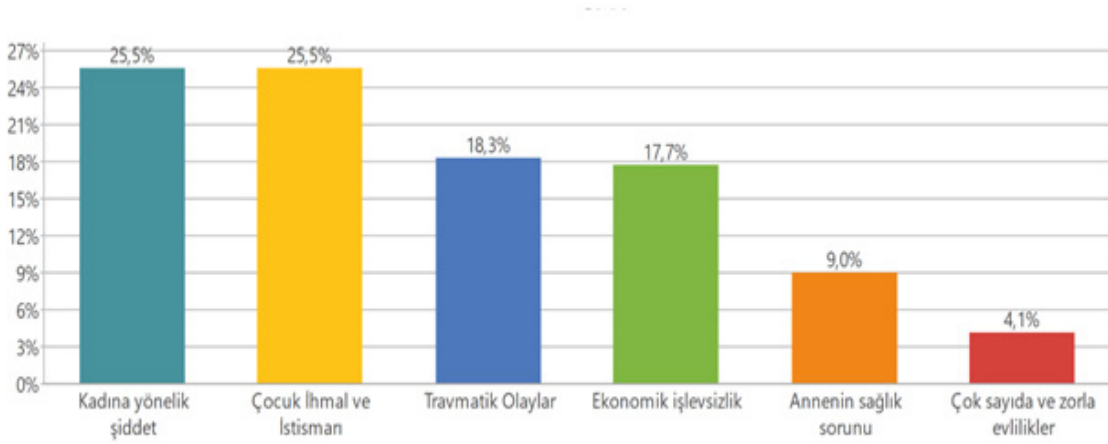
Sağlık ihtiyacına dair bulgular:

Bulgulara göre çocuklar farklı sağlık ihtiyaçları içindedirler. Anneler, bu durumun temel nedenleri arasında doğum öncesi ve sonrasında maruz kaldıkları şiddet ve yoksulluğu göstermiş; söz konusu koşulların çocukların yetersiz beslenmesi, hastalıklara yakalanması ve gelişimsel gecikmeler yaşamasına yol açtığını ifade etmişlerdir.

“Bu kızım 4 yaşında ama hep biberonla geziyor. Merdivenlerde dolaşırken görüyorlar ya, elinde biberon, kızıyorlar. Dedim çocuk hiçbir şey yemiyor hani, çelimsiz diğer çocukların yanında... En küçüğü de öyle; hastalığı yok ama bir kilo bile gelmiyor.” (K16/3, K, 4; K16/4, K, 7 aylık).

Annelerin aile ve çevresel koşullara ilişkin görüşlerine dair bulgular

Ekolojik sistem kuramı çerçevesinde, çocukların gelişimsel ihtiyaçları ve ebeveyn yeterliliklerinin anlaşılabilmesi için aile ve çevresel koşullara ilişkin bilgilerin değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda elde edilen bulgular, konukevine kabul öncesinde anne ve çocuğun yaşam koşullarına ilişkin bütünlüklü bir çerçeve sunmaktadır.

Şekil 4. Aile-Çevresel Koşullara İlişkin Kodlu Bölümler Temelli Frekans Grafiği

Anneler, aile ve çevre koşulları bağlamında ağırlıklı olarak çocuk ihmal ve istismarı ile kadına yönelik şiddet deneyimlerine işaret etmişlerdir. Bu durum gerek çocukların gelişimsel ihtiyaçları gerekse annelerin ebeveynlik kapasitesi açısından zorluklar yaşandığını göstermektedir.

“Çok dayak yedi hepsi babalarından. Zaten servisçilik yaptığı için sopası, kemeri olur onların... Kemerini çıkarır, bacaklarına vururdu çocukların.” (K4, 29 yaş)

“Hepsi çok dayak yedi. Bıçakla saldırdı. Çocukları duvara vuruyordu. Daha yeni yeni kendilerine gelmeye başladılar.” (K6, 38 yaş)

Annelerin çoğunluğu, hem kök aileleri hem de eşleri tarafından şiddete maruz bırakıldıklarını belirtmiş; bu durum, şiddetin kuşaklar arası süreklilik gösterdiğine işaret etmiştir. Bununla bağlantılı olarak 24 anne, psikolojik istismar kapsamında çocukların ebeveynleştirilme, reddedilme, suçlanma, korkutulma, şiddete tanık bırakılma gibi olumsuz yaşantılarını aktarmıştır. Annelerin anlatımları, aile içi işsizlik nedeniyle bazı çocukların ebeveynlerin tutumuyla bakım alan bireyler yerine kardeşleri ve annelerine bakım veren konumunda olduklarını göstermektedir.

“Çok kez hastanelik oldum ama hiçbirinde hastaneye götürmediler. Başımı, kulağımı, bacağımı, dizimi kırdı. Aile apartmanıydı, sakladılar. Ailemi bile aramadılar. Çocuklarım ev süpürürdü, yemek yaptılar, bana onlar baktılar.” (K9, 35 yaş).

Ekonomik koşullara ilişkin olarak annelerin bir kısmı işsizlik ve yoksulluk nedeniyle yardımlarla yaşamlarını sürdürdüklerini, bazılarıysa babanın kazancının bulunmasına karşın eve katkısının olmadığını, açlık yaşadıklarını ifade etmiştir.

“Ben çalışmıyordum ya, o da (eş) çalıştığını getirmiyordu. Çocuğun yemesi, içmesi, ısınması, giyinmesini ben yapamıyordum. Binde birini bile yapamıyordum.” (K13, 36 yaş).

Aile ve çevre koşullarını olumsuz etkileyen bir diğer unsur ise travmatik yaşam olaylarıdır. Anneler; geride bırakılan çocuklar, hapisane geçmişi, şiddetle ilişkili aile üyelerinin ölümü, alkol ve uyuşturucu kullanımı ile intihar girişimleri gibi travmatik yaşantılar bildirmişlerdir. Bu deneyimlerin annelerde duygusal ve fiziksel sağlık sorunları ile ağız ve diş sağlığı problemlerine yol açtığı belirtilmiştir. Ayrıca dokuz anne, velayet sürecinde sağlık sorunlarının aleyhlerine kullanılabileceği kaygısıyla ciddi hastalık durumlarında dahi sağlık hizmetlerinden kaçındıklarını ifade etmiştir.

“Ben çok şeyler yaşadım, psikolojik bir şey almadım. Yarın öbür gün eşim mahkemede kullanır, beni mahkemede kullanırsa deli raporu yani şudur budur diye. Ee ben o zaman ‘delidir’i yiyeceğim. Ben ne yapacağım, o zaman çocuğumu elimden alır.” (K20, 25 yaş).

Karma Yöntem Bulguları

Karma araştırmalarda nitel ve nicel verilerin birleştirilmesi, elde edilen bulguların bütüncül biçimde yorumlanması açısından önemli bir aşamayı oluşturmaktadır. Bu doğrultuda birleştirilmiş karma yöntem araştırma sorusu, nitel ve nicel yöntemlerle elde edilen bulguların birbiriyle örtüşüp örtüşmediğini ortaya koymaya yöneliktir. Karma bulgular incelendiğinde, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına ilişkin nitel ve nitel verilerin, tüm yaş gruplarındaki çocukların karşılanmamış gelişimsel ihtiyaçlara sahip olduğu yönünde tutarlı sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Nicel ve nitel bulguların karşılaştırılması sonucunda, çocukların ihtiyaç düzeylerinin yüksek olduğu ve bu ihtiyaçların niteliği konusunda her iki veri türünün birbirini desteklediği belirlenmiştir. Bu kapsamda karma bulgular, nitel verilerin nicel bulguları doğruladığı ve çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının çok boyutlu ve karşılanmamış nitelikte olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

Tablo 11

Çocuğun Gelişimsel İhtiyaçlarına Dair Nicel ve Nitel Verilerin Birleştirilmesi

Y.	S.	E.	DDG.	K.	ASİ.	SG.	ÖBB.	Annelerin görüşleri	Çıkarım
0-2	0,773	0,824	0,557	0,727	0,697	-	-	“Gözlerimi açtığımda bıçakla başımızda bekliyordu, hem çocukların hem benim” (K13/1, E,5)	Çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına ilişkin nitel ve nitel bulguların birlikte değerlendirilmesi sonucunda, çocukların karşılanmamış gelişimsel ihtiyaçlar içinde oldukları ve bu ihtiyaçların kapsamına ilişkin her iki veri setinin de tutarlı sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Karma yöntem bulguları, nitel verilerin nicel bulguları doğrulayıcı nitelikte olduğunu göstermektedir.
3-4	0,7688	0,5676	0,6342	0,7313	0,7117	-	-	“Başkaları getiriyorsa karnımız doyardı yoksa yoktu” (K1/1, K,12)	
5-9	0,809	0,727	0,734	0,800	0,861	0,786	0,678	“Beni dövüyor, kardeşini duvara vuruyor. Şiddete meyilli” (K10/1,E,12)	
10-12	0,8287	0,7500	0,7448	0,7500	0,8068	0,8068	0,8799	“Altına işiyor; bak kocaman kız olmuşsun, bilerek yapıyorsan yapma diyorum” (K24/1, K,8)	

Açıklama: Y: Yaş, S: Sağlık, E: Eğitim, DDG: Duygusal-Davranışsal Gelişim, K: Kimlik, ASİ: Aile-Sosyal İlişkiler, SG: Sosyal Görünüm, ÖBB: Öz Bakım Becerileri.

Tartışma

Bu araştırmada çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına ilişkin bulgularla nicel ve nitel veriler birlikte ele alınarak karşılaştırmalı biçimde tartışılmıştır. Annelerle yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen nitel bulgular ile meslek elemanlarından elde edilen nicel veriler, kadın konukevlerinde kalan çocukların karşılanmamış gelişimsel ihtiyaçlara sahip olduğu yönünde tutarlı sonuçlar ortaya koymuştur. Alan yazınında yer alan çalışmalar da konukevlerinde kalan çocukların başta güvenlik, sağlık ve duygusal gelişim olmak üzere birçok alanda ihtiyaç içinde olduklarını göstermektedir (Cote, 2021, s. 428; Ware vd., 2001, s. 291).

Araştırmanın nicel boyutunda gerçekleştirilen betimsel istatistik analizleri sonucunda H1 hipotezi doğrulanmıştır. Bulgular, çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaç puanlarının tüm yaş gruplarında tam olarak karşılanmadığını ve ihtiyaçların yaşa göre farklılaştığını göstermektedir. Buna göre 0–2 yaş ile 10–12 yaş gruplarında en az karşılanan ihtiyaç duygusal-davranışsal gelişim alanında iken, 3–4 yaş ve 5–9 yaş gruplarında eğitim alanı öne çıkmaktadır. Bu bulgu, duygusal ve davranışsal gelişimin hem erken çocukluk hem de ergenliğe geçiş döneminde kritik bir ihtiyaç alanı olduğunu ortaya koyan önceki çalışmalarla uyumludur (Ware, 2001, s. 303).

Annelerin çocuklara ilişkin önemli bilgi kaynakları olduğu kabulünden hareketle (Loeber vd., 1991; Richters, 1992; Ware vd., 2001), nitel görüşmeler yoluyla elde edilen bulgular nicel sonuçları desteklemiştir. Kod temelli frekans analizine göre çocukların en yoğun ihtiyaç yaşadığı alan duygusal ve davranışsal gelişimken (%59,9) anneler tarafından en sık dile getirilen sorunlar da bu alandadır. Özellikle çocuklarda, annenin zarar göreceğine ilişkin

korku ve kaygılar öne çıkmıştır. Bu bulgu, aile içi şiddet ortamlarında yetişen çocuklarda güvenli bağlanmanın zedelenmesiyle ortaya çıkan korku ve ayrılma kaygısına işaret eden çalışmalarla örtüşmektedir (Bragg, 2003, s.11; Vass & Haj-Yahia, 2020, s.9). Araştırmada duygusal-davranışsal gelişim alanında öne çıkan diğer sorunlar saldırganlık ve öfke davranışlarıdır. Sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde değerlendirildiğinde, şiddetin çocuklar tarafından sorun çözme yöntemi olarak içselleştirilebildiği görülmektedir (Guzman, 2009, s.14). Bununla birlikte araştırma, kendine zarar verme davranışının 5 yaş gibi erken bir dönemde görülebildiğini ortaya koymasıyla, söz konusu davranışların yalnızca ergenlik dönemine özgü olmadığını belirten güncel literatürle uyumluluk göstermektedir (Ferguson, 2018). Kimlik, aile-sosyal ilişkiler alanında ise zayıf aile bağları, yetersiz akran ilişkileri ve düşük benlik algısı öne çıkmıştır. Tek ebeveynli yapı ve yoğun stres altında ebeveynlik, çocukların bakım sorumluluğunu üstlenmeyi zorlaştırabilmektedir (Chanmugam, 2014; akt., Thunberg vd., 2022a, s. 13; Øverlien, 2011). Bu bağlamda anneler, çocuklarının kimlik gelişimlerinin olumsuz etkilendiğini, onlarda bebeksi davranışlar, yalan söyleme ve aile geçmişini gizleme gibi davranışlar olduğunu ifade etmişlerdir.

Çocukların sağlık alanındaki ihtiyaçları hastalıklar, gelişimsel gecikmeler ve yetersiz beslenme ile ilişkilendirilmiştir. Bu bulgular, şiddet ortamında büyüyen çocukların sağlık ve büyüme süreçlerinin olumsuz etkilendiğini ortaya koyan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Yount vd., 2011, s.1534; WHO, 2021; Holt vd., 2021). Eğitim alanında ise akademik başarısızlık, öğrenme isteksizliği, sık okul değişikliği ve akran zorbalığı gibi sorunlar dikkat çekmiştir. Bu durum, travmatik yaşantıların çocukların dikkat, bellek ve duygusal düzenleme becerilerini olumsuz etkilediğini ortaya koyan güncel literatürle uyumludur (McLaughlin vd., 2019; Perfect vd., 2021; Thunberg, 2022b; Øverlien & Holt, 2021; National Child Traumatic Stress Network, 2020). Sonuç olarak, bulgular konukevlerinde kalan çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının birbiriyle ilişkili ve bütüncül bir yapı sergilediğini; özellikle duygusal-davranışsal gelişim alanındaki ihtiyaçların eğitim, sağlık ve aile ilişkisi-sosyal ilişki alanlarını doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu durum, çocuklara yönelik hizmetlerin yalnızca tek bir gelişim alanına odaklanmaksızın, biyopsikososyal iyilik hâlini merkeze alan bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Gerek bu araştırmanın temelini oluşturan ihtiyaçlar üçgeni modeli gerekse diğer kuramlar (bağlanma, geneliçi sistem, ekolojik sistem vb.) çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının aldıkları ebeveynlik ile çevre koşullarından bağımsız değerlendirilemeyeceği konusunda hemfikirdir. Bu araştırmanın betimsel istatistikî analizleri sonucunda; annelerin ebeveynlik kapasitelerine ilişkin en düşük puan aralıklarının (0,492-0,668) 0-2 yaşta çocuklardan; en yüksek puan aralıkları ise (0,6065-0,7713) 10-12 yaşta çocuklardan elde edilmiştir. Ancak anneler, bazı ihtiyaç alt boyutlarında ortalamanın altında bazılarındaysa ortalamanın üzerinde puan almışlardır. Bunun sebepleri arasında; konukevi kuralları altında kadınların kendilerini annelik açısından stresli ve alışılmadık koşullarda bulmaları ve hem çalışanların denetiminde hem de diğer sakinlerin yargıları içinde ebeveynlik yapmak zorunda hissetmeleri gösterilebilir. İlgili çalışmalar da annelerin konukevine geldiklerinde şiddetin doğal sonucu olarak çocuklarına bakamayacak hâlde olduklarını fakat konukevinin yapılandırılmış ortamında ebeveynliğin veya idealize edilmiş bir annelik ideolojisinin baskısını hissettikleri için onlara bakım sağladıklarını ortaya koymaktadır (Bennett vd., 1999, s. 71; Cote vd., 2021, s. 426; Thunberg vd., 2022a, s. 12). Bu bağlamda araştırmada H2 hipotezi kısmen doğrulanmaktadır.

Araştırma sonucunda; tüm yaş grupları bağlamında annelerin ebeveyn kapasitesi alanı ile çocuğun biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlar alanı arasında anlamlı ve pozitif ilişki bulunmuştur. Ebeveynlik kapasitesi ile en yüksek korelasyonun 0-2 yaşta çocuklarda sağlık ihtiyacıyla; 3-4 yaşta çocuklarda aile ilişkisi-sosyal ilişki ihtiyacıyla, 5-9 yaşta çocuklarda kimlik ihtiyacıyla ve 10-12 yaşta çocuklarda sosyal görünüm ihtiyacıyla arasında bulunduğu saptanmıştır. Regresyon analizinde tüm yaşlardaki çocuklar için R^2 değerinin bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklaması bakımından kabul edilebilir bir değer olduğu görülmüştür. Bu sonuç, annelerin ebeveyn kapasitesi arttıkça çocukların biyopsikososyal gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanma düzeyinin arttığı anlamına gelmektedir. Böylece H3 hipotezi doğrulanmıştır. Alan yazınındaki araştırmalar da ebeveyn işlevlerinin zarar görmesi ve ailenin sağlıksızlaşmasının çocukların karşılanmamış ihtiyaçlarını artırdığını ve onları çeşitli risklere açık hâle getirdiğini ortaya koymaktadır (Hughes ve Fantuzzo 1994; Wolfe vd., 2003, s.184; Aizer vd., 2016, s.527). Klinik araştırmalara göre ise rehberlik ve çeşitli öğretici aktiviteler ile ebeveynlikte gerçekleştirilecek iyileştirici değişiklikler, aynı şekilde çocuklarda da iyileştirici değişiklikler sağlamaktadır (Hughes ve Fantuzzo 1994, s. 250). Bu araştırmanın da benzer sonuçlara ulaşması bakımından diğer araştırma bulgularıyla tutarlılık taşıdığı söylenebilir.

Ekolojik yaklaşımdan hareketle, çocukların gelişimsel ihtiyaçları ile aldıkları ebeveynlikler ve yaşadıkları çevre koşulları arasındaki bağlantılar önemlidir. Bu çalışmada, çocukların aile ve çevre koşullarının tüm yaş gruplarında olumsuz olduğu saptanmıştır. Aile ve çevresel faktörler puan ortalaması 0–2 ve 3–4 yaş gruplarında 0,444; 5–9 yaş grubunda 0,468 ve 10–12 yaş grubunda ise 0,447 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular doğrultusunda, aile ve çevresel koşulların olumsuzluğuna işaret eden H4 hipotezi doğrulanmıştır. Araştırma bulguları, ihtiyaçlar üçgeni modeline dayalı önceki çalışmalarla örtüşmektedir. Cleaver ve arkadaşlarının (2004) çocuk vakalarına ilişkin ilk değerlendirmeleri inceledikleri çalışmada, aile ve çevresel koşullara ilişkin risklerin en yüksek düzeyde saptanan alanlar olduğu belirtilmiştir. Benzer şekilde daha güncel çalışmalar, aile içi şiddet, yoksulluk, istikrarsız konut koşulları ve ebeveynlerin ruh sağlığı sorunlarının çocukların gelişimsel risklerini artıran temel çevresel belirleyiciler arasında yer aldığını ortaya koymaktadır (Featherstone et al., 2018; Morris et al., 2020). Bu çalışmada yalnızca aile ve çevresel faktörlerin düzeyi değil, bu faktörlerin niteliği de ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Annelerin anlatılarına göre, çocukların en yoğun biçimde maruz kaldığı risklerin başında çocuğa yönelik ihmal ve istismar (%25,7) ile annelerin uğradığı şiddet (%25,1) gelmektedir. Bunu travmatik yaşam olayları (%18,4), ekonomik işsizlik (%17,8), annenin fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları (%9,0) ve çok sayıda ya da zorla gerçekleştirilen evlilikler (%4,1) izlemektedir.

Güncel alan yazını, özellikle annelerin maruz bırakıldığı şiddetin çocuklar açısından dolaylı fakat güçlü bir risk faktörü oluşturduğunu ve bu durumun çocukların güvenlik algısı, duygusal düzenleme becerileri ve gelişimsel uyumları üzerinde belirleyici etkiler yarattığını göstermektedir (Holt et al., 2021; Överlien, 2023). Cleaver ve arkadaşlarının (2004) bulgularında da benzer biçimde vakaların büyük çoğunluğunda aile içi şiddet, ebeveyn ruh sağlığı sorunları ve madde kullanımı gibi çoklu risk etmenlerinin bir arada bulunduğu belirtilmiştir. Güncel çalışmalar bu çoklu risk yapısının, çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanmasını zorlaştırdığını ve tek boyuta indirgenmiş müdahaleler yerine bütüncül, ekolojik temelli hizmet modellerine olan ihtiyacı güçlendirdiğini vurgulamaktadır (Bywaters et al., 2019; Morris et al., 2020). Bu bağlamda elde edilen bulgular, kadın konukevlerinde kalan çocukların yalnızca bireysel gelişimsel ihtiyaçlarıyla değil, aile ve çevre koşullarından kaynaklanan yapısal risklerle birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymakta; çocuk koruma hizmetlerinde ekolojik ve bütüncül değerlendirme yaklaşımlarının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Sonuç

Araştırmanın sonuçları, ihtiyaçlar üçgeni modelinin üç temel bileşeni olan çocuğun gelişimsel ihtiyaçları, ebeveynlik kapasitesi ve aile-çevresel koşulların birbirleriyle güçlü ve karşılıklı bir etkileşim içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Karma yöntemle elde edilen bulgular, kadın konukevlerinde anneleriyle birlikte kalan çocukların sağlık, eğitim, duygusal-davranışsal gelişim, kimlik gelişimi ile aile ilişkisi-sosyal ilişki olmak üzere tüm gelişim alanlarında karşılanmamış ihtiyaçlar içinde olduklarını göstermektedir. Araştırma sonuçları, annelerin ebeveynlik kapasitelerinin sınırlı olduğunu ve bu durumun çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının yeterince karşılanamamasında belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Modelin vurguladığı üzere, ebeveynlik kapasitesi şiddet, travma, sosyal destek mekanizmalarının yetersizliği ve diğer risklerden doğrudan etkilenmektedir. Bu bağlamda çalışmada saptanan aile içi şiddet, çocuk ihmal ve istismarı, travmatik yaşam olayları, yoksulluk ile çok sayıda ve zorla evlilikler gibi olumsuz aile ve çevre koşullarının hem ebeveynlik kapasitesini zayıflattığı hem de çocukların biyopsikososyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği bulgusu, modelin bütüncül yaklaşımıyla örtüşmektedir.

Elde edilen bulgular, çocukların ihtiyaçlarının yalnızca bireysel düzeyde ele alınmasının yetersiz olduğunu; ebeveynlik kapasitesi ile aile ve çevresel koşulları kapsayan çok boyutlu sistematik değerlendirme ve müdahale yaklaşımlarının gerekliliğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, çocuklara yönelik uygulamalarda ihtiyaç değerlendirmesinin temel bir yaklaşım olarak benimsenmesine katkı sağlaması ve gelecekte sunulacak hizmetlere ilişkin mevcut gereksinim alanlarını ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen bulguların, Türkiye’de kadın konukevlerinde kalan çocukların korunmasına yönelik müdahalelerin geliştirilmesi ve konukevinden ayrılma kararının ardından gereksinim duyacakları hizmetlerin türü ile içeriğinin belirlenmesinde yol gösterici olacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, İstanbul ilindeki kadın konukevlerinde annelerinin yanında kalan 0-12 yaş aralığındaki çocuklarla sınırlıdır. Araştırmada çocukların travmatik yaşantıları ve yaşlarının küçük olması sebebiyle onlardan doğrudan veri toplanmamış; çocuklara ilişkin bilgiler anneler ve konukevinde çalışan meslek elemanlarından dolayı veri toplama (proxy reporting) yöntemiyle elde edilmiştir. Bu nedenle elde edilen bulgular, veri sağlayıcıların algı, gözlem ve değerlendirmeleriyle sınırlıdır. Ayrıca etik ilkeler doğrultusunda ses ve görüntü kaydının kullanılmaması araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

Araştırmaya İlişkin Etik Bilgiler

Bu araştırma için etik onay İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Etik Kurulu'ndan (Etik Kurul Karar Numarası: 129) 27.12.2021 tarihinde alınmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı, süresi, gizlilik, bilgilendirilmiş onam hakkında sözlü açıklamalar yapılmış, gönüllü katılımlarına ilişkin onay alınmıştır.

Kaynakça

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı E-Bülten (2022). Kadına yönelik şiddetle mücadelede faaliyet planları, Ankara.
- Aizer A., Stroud L. R., Buka S. (2016). Maternal stress and child outcomes: evidence from siblings. *The Journal of Human Resources*, 51(3), 523-555.
- Bennett L., Dawe D, Power J. (1999). Children's needs in shelters: mother's perceptions. *Canadian Journal of Community Mental Health*, 18 (1).
- Bragg L. C. (2003). *Child protection in families experiencing domestic violence, U.S. department of health and human services administration for children and families, administration on children*. Youth and Families Children's Bureau Office on Child Abuse and Neglect.
- Bronfenbrenner, U., Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. *Handbook of Child Psychology*.
- Bywaters, P., Brady G., Sparks T., Bos, E. (2019). Child welfare inequalities: New evidence, further questions. *Child & Family Social Work*, 24(1), 1–10.
- Chanmugam A., Kemter A.J., Goodwin K. H. (2015). Educational services for children in domestic violence shelters: Perspectives of shelter personnel. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 32, 405–415.
- Cleaver H., Walker S. (2004). *Assessing children's needs and circumstances: The impact of the assessment framework*. London and Philadelphia, Jessica Kingsley Publishers.
- Cote I., Damant D., Lapierre S. (2021). Children in domestic violence shelters: Does the feminist perspective collapse? *Journal of Social Work*, 1–18.
- Creswell J. W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (Çeviren: Sözbilir, M.). Ankara Pegem Akademi.
- De Los Reyes, A., Kazdin, A. E. (2005). Informant discrepancies in the assessment of childhood psychopathology: A critical review, theoretical framework, and recommendations for further study. *Psychological Bulletin*, 131(4), 483-509.
- Featherstone, B., Gupta, A., Morris, K., Warner, J. (2018). Let's stop feeding the risk monster. *Families, Relationships and Societies*, 7(1), 7–22.
- Ferguson D. (2018). Children as young as three are self-harming, say teachers. (20.01.2023 tarihinde <https://www.theguardian.com/education/2018/jan/23/children-young-three-self-harm-mental-health> adresinden alınmıştır).
- Ford, J.D., Elhai, J.D., Connor, D. F., Frueh, B.C. (2011). Poly-victimization and risk of posttraumatic, depressive, and substance use disorders among juvenile justice-involved youth. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 3(4), 303-318.
- Fredland N. M., McFarlane, J., Maddoux J., Binder B. K., Liendo N. M. (2014). Behavioral functioning of children of abused women who seek services from shelters or the justice system: New knowledge for clinical practice, issues in comprehensive. *Pediatric Nursing*, 37(4), 212–234.
- González L. F., Calvete E., Orue I., Mauri A. (2018) Victims of domestic violence in shelters: Impacts on women and children. *The Spanish Journal of Psychology*, 21(e18), 1–10.
- Guzman B. O. (2009). *Children exposed to domestic violence: Assessment and psychopathology* [Doktoral thesis, Barcelona University].
- Hughes H, Fantuzzo J (1994). Family violence: child victims. M. Hersen, R. Ammerman, L. Sisson (Ed.), In: *Handbook of Agressive and Destructive Behavior in Psychiatric Patients* (s. 246-260). New York: Plenum.
- Holt, S., Buckley, H., Whelan, S. (2021). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect*, 114.

- Humphreys, C. (2006). *Relevant evidence for practice with children exposed to domestic violence*. Australian Domestic & Family Violence Clearinghouse.
- Jack, G. (2010). Ecological perspectives in assessing children and families. *Child & Family Social Work*, 15(2), 217–226.
- Kitzmann, K. M., Gaylord, N. K., Holt, A. R., Kenny, E. D. (2003). Child witnesses to domestic violence: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(2), 339–352.
- Loeber R., Green S. M., Lahey B. B., Stouthamer-Loeber M. (1991). Differences and similarities between children, mothers, and teachers as informants on disruptive child behavior. *Child Psychology*, 19(1), 75-95.
- Lloyd M. (2018). Domestic violence and education: Examining the impact of domestic violence on young children, children, and young people and the potential role of schools. *Frontier in Psychology*, 9 (2094).
- McLaughlin, K. A., Sheridan, M. A., Lambert, H. K. (2019). Childhood adversity and neural development: Deprivation and threat as distinct dimensions of early experience. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 102, 1–16.
- Morris, K., Mason, W., Bywaters, P., Featherstone, B. (2020). Social work, poverty, and child welfare interventions. *British Journal of Social Work*, 50(5), 1261–1279.
- National Child Traumatic Stress Network (NCTSN). (2020). *Understanding child traumatic stress*.
- Øverlien C. (2011). Abused women with children or children of abused women? A study of conflicting perspectives at women's refuges in Norway. *Child & Family Social Work*, 16(1), 71–80.
- Øverlien, C., & Holt, S. (2021). The mental health and educational consequences of exposure to domestic violence. *Journal of Family Violence*, 36(5), 555–568.
- Perfect, M. M., Turley, M. R., Carlson, J. S., Yohanna, J., Gillespie, G. L. (2021). School-related outcomes of traumatic event exposure and traumatic stress symptoms in students: A systematic review. *School Mental Health*, 13, 1–17.
- Richters J. E. (1992). Depressed mothers as informants about their children: A critical review of the evidence for distortion. *Psychol Bull*, 112, 485-499.
- Thunberg S., Vikander M., Arnell L. (2022a). Children's rights and their life situation in domestic violence shelters an integrative review. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 41(4), 1-16.
- Thunberg, S. (2022b). Children living in shelters for women exposed to violence: Rights, needs and participation. *Child & Family Social Work*, 27(1), 1–10.
- UNICEF. (2017). *A familiar face: Violence in the lives of children and adolescents*. UNICEF.
- Vass A. ve Haj-Yahia M. (2020). Pay attention to me: children's subjective perceptions of the process of leaving home with their mothers to shelters for battered women. *Violence Against Women*, 1-25.
- Ware H. S., Jouriles E. N., Spiller L. C., McDonald R., Swank P. R., Norwood W. D. (2001). Conduct problems among children at battered women's shelters: prevalence and stability of maternal reports. *Journal of Family Violence*, 16(3).
- Wolfe, D. A., Crooks, C. V., Lee, V., McIntyre-Smith, A., Jaffe, P. J., (2003). The effects of children's exposure to domestic violence: A meta-analysis and critique. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(3), 171-187.
- World Health Organization (WHO). (2021). *Violence against women and its impact on children*.
- Yount K. M., DiGirolamo A.M., Ramakrishnan U. (2011). Impacts of domestic violence on child growth and nutrition: A conceptual review of the pathways of influence. *Social Science Medicine*, 72(9), 1534-1554.

Extended Abstract

Introduction

Despite increasing attention to domestic violence, limited knowledge exists regarding the needs of children residing with their mothers in shelters (González et al., 2018). Exposure to domestic violence during childhood is associated with significant psychological, cognitive, and social consequences (Graham-Bermann & Seng, 2005). Therefore, children staying in shelters should be recognized as rights-holders with distinct needs rather than as passive companions of their mothers.

Timely and accurate needs assessment is critical for effective child protection interventions. Given the developmental sensitivity of childhood, understanding the child's situation and responding promptly to emerging needs are essential (Gray, 2001). Interventions based solely on available services, without comprehensive biopsychosocial assessment, risk being inadequate. Accordingly, this study evaluates the developmental needs of children living in shelters with their mothers using the Needs Triangle Model, grounded in the ecological approach. The model enables an integrated assessment of children's developmental needs in relation to parental capacity and family–environmental factors.

Purpose of the Research

The study aims to assess the biopsychosocial developmental needs of children residing with their mothers in women's shelters through the Needs Triangle Model. Specifically, it seeks to examine (1) children's developmental needs, (2) maternal parenting capacity, and (3) family and environmental conditions, as well as the relationships among these dimensions.

The main research questions are:

1. What are the biopsychosocial developmental needs of children living in shelters with their mothers?
2. What is the relationship between children's developmental needs, maternal parenting capacity, and family–environmental factors?

The quantitative hypotheses are:

- H1: Children in shelters have unmet biopsychosocial developmental needs across multiple domains.
- H2: Mothers' parenting capacity to meet these needs is low.
- H3: There is a positive relationship between maternal parenting capacity and children's developmental needs.
- H4: Family and environmental conditions are predominantly negative.

Qualitative sub-questions focus on mothers' perspectives regarding children's developmental needs and family–environmental conditions. The mixed-methods research question examines whether qualitative and quantitative findings converge.

Method of the Research

A concurrent mixed-methods design was employed. The study population comprised children aged 0–12 residing with their mothers in women's shelters in Türkiye. Quantitative data were collected from 13 shelters in İstanbul, including those operated by the Provincial Directorate of Family and Social Services and local governments. To prevent potential harm to children, data were obtained from mothers and 20 professionals (social workers, psychologists, teachers, and child development specialists), rather than directly from children.

Quantitative data were collected using three Needs Triangle Assessment Forms: (1) Child Developmental Needs, (2) Maternal Parenting Capacity, and (3) Family and Environmental Factors. Qualitative data were gathered through semi-structured interviews developed in line with the Needs Triangle framework. Quantitative data were analyzed using SPSS 23, and qualitative data were analyzed with MAXQDA.

Results

The findings indicate that the least met developmental need was emotional–behavioral development in the 0–2 and 10–12 age groups, and educational needs in the 3–4 and 5–9 age groups. Qualitative findings revealed that children experienced complex and interrelated difficulties across all developmental domains, including health, education, emotional–behavioral development, and identity, family, and social relationships.

Maternal parenting capacity varied across domains but was below average in several areas. A significant relationship was found between parenting capacity and children’s developmental needs. Additionally, family and environmental conditions were characterized by low levels of positivity. Overall, qualitative and quantitative findings were consistent and mutually supportive, highlighting the multidimensional risks faced by children residing in women’s shelters.